

Sygn. akt *IV C 611/14*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 kwietnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie IV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSR (del.) Robert Masznicz

Protokolant: sekretarz sądowy Marzena Grajek

po rozpoznaniu w dniu 19 kwietnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa o imionach i nazwiskach **W. C., L. C., K. C.** oraz **M. K. (1)**

przeciwko pozwanemu, którym jest **Skarb Państwa – Minister Środowiska**

o odszkodowanie

- 1) umarza postępowanie co do roszczenia dochodzonego przez powoda o imieniu i nazwisku M. K. (1) w zakresie przekraczającym sumę 300.200,00 zł (trzysta tysięcy dwieście złotych 00/100) i odpowiednich odsetek od tej sumy;
- 2) zasądza od Skarbu Państwa – Ministra Środowiska na rzecz powodów o imionach i nazwiskach W. C., L. C. oraz K. C. kwotę po 195.800,00 zł (sto dziewięćdziesiąt pięć tysięcy osiemset złotych 00/100) na rzecz każdego z powodów wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 28 kwietnia 2017 r. do dnia zapłaty;
- 3) zasądza od Skarbu Państwa – Ministra Środowiska na rzecz powoda o imieniu i nazwisku M. K. (1) kwotę 293.700,00 zł (dwieście dziewięćdziesiąt trzy tysiące siedemset złotych 00/100) z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 28 kwietnia 2017 r. do dnia zapłaty;
- 4) oddala powództwa w pozostałym zakresie;
- 5) zasądza od Skarbu Państwa – Ministra Środowiska na rzecz powodów o imionach i nazwiskach W. C., L. C. oraz K. C. łączną sumę 40.470,21 zł (czterdzieści tysięcy czterysta siedemdziesiąt złotych 21/100) tytułem zwrotu kosztów postępowania, w tym:
 - a) kwotę 15.000,00 zł (piętnaście tysięcy złotych 00/100) tytułem zwrotu opłaty od pozwu;
 - b) kwotę 14.370,00 zł (czternaście tysięcy trzysta siedemdziesiąt złotych 00/100) tytułem zwrotu opłaty od rozszerzonego;
 - c) kwotę 3.849,21 zł (trzy tysiące osiemset czterdzieści dziewięć złotych 21/100) tytułem zwrotu uiszczonych przez powodów zaliczek na wydatki Skarbu Państwa, wynikające z postępowania dowodowego;
 - d) kwotę 7.200,00 zł (siedem tysięcy dwieście złotych 00/100) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
 - e) kwotę 51,00 zł (pięćdziesiąt jeden złotych 00/100) tytułem zwrotu opłaty skarbowej złożonych pełnomocnictw procesowych;
- 6) wzajemnie znosi koszty postępowania pomiędzy powodem o imieniu i nazwisku M. K. (1), a pozwanym.

UZASADNIENIE WYROKU

Pozwem z dnia 24 czerwca 2014 r. (data nadania w urzędzie pocztowym), następnie rozszerzonym pismem procesowym z dnia 4 kwietnia 2016 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) W. C., L. C. oraz K. C. (powodowie) wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa – Ministra Środowiska:

- a) kwoty po 195.800,00 zł na rzecz każdego z powodów wraz z odsetkami ustawowymi liczonymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty
- b) solidarnie na rzecz powodów zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych.

(pozew – k. 4 i n., pismo procesowe – k. 309 i n.)

Pozwem z dnia 20 kwietnia 2016 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) M. K. (1) (powód) wniósł o zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kwoty 500.000,00 zł. Zarządzeniem z dnia 7 września 2016 r. sprawa M. K. (1) została połączona do rozpoznania ze sprawą W. C., L. C. oraz K. C..

(pozew – k. 2, pismo powoda – k. 23, zarządzenie - k. 42 akt sprawy IV C 467/16).

Na rozprawie w dniu 19 kwietnia 2017 r. powód M. K. (1):

- 1) cofnął pozew wraz ze zrzeczeniem się roszczenia ponad kwotę 300.200,00 zł;
- 2) wniósł o zasądzenie od pozwanego
 - a) odsetek ustawowych za opóźnienie od dochodzonej kwoty 300.200 zł za okres od dnia złożenia pozwu do dnia zapłaty,
 - b) zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych;
- 3) wniósł o nieobciążanie powoda kosztami procesu w razie umorzenia postępowania w odpowiedniej części.

(protokół rozprawy z dnia 19 kwietnia 2017 r. – k. 414 i n.).

W uzasadnieniu pozwów powodowie wyjaśnili, że dochodzą odszkodowania za bezprawne przejęcie przez Skarb Państwa przedsiębiorstwa należącego do J. C., którego następcami prawnymi są powodowie.

W odpowiedziach na pozew z dnia 8 sierpnia 2014 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) oraz z dnia 10 kwietnia 2017 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) pozwany, w imieniu którego zastępstwo procesowe było wykonywane przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa (od dnia 1 stycznia 2017 r. przez Prokuratorię Generalną Rzeczypospolitej Polskiej), wniósł o:

- 1) oddalenie w całości powództwa wszystkich powodów;
- 2) zasądzenie od powodów na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych obowiązujących na dzień wniesienia odpowiednich pozwów.

W uzasadnieniu pozwany podniósł w szczególności zarzuty następujące:

- 1) nieudowodnienie wysokości roszczenia, w szczególności z przyczyny nieudowodnienia dziedziczenia odpowiednich udziałów w odniesieniu do znacjonalizowanego majątku;
- 2) przedawnienie roszczenia dochodzonego przez M. K. (1).

(odpowiedź na pozew – k. 58 i n., odpowiedź na pozew – k. 398 i n.)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny.

W dniu 4 grudnia 1946 r. był J. C. był właścicielem składników majątkowych, stanowiących przedsiębiorstwo pod firmą Tartak (...) i (...) R..

Tamtego dnia właściwa wojewódzka komisja do spraw upaństwowienia przedsiębiorstw zarządziła o wpisaniu przedsiębiorstwa na listę przedsiębiorstw przechodzących na własność Skarbu Państwa.

(sprawozdanie wstępne – k. 79, sprawozdanie bieżące – k. 87, orzeczenie – k. 93)

Dnia 4 stycznia 1947 r. J. C. wniósł zarzuty od tamtego zarządzenia wniósł o równoczesne skreślenie przedsiębiorstwa z listy przedsiębiorstw podlegających przejściu na rzecz Państwa.

(zarzuty – k. 95 i n.)

Dnia 5 maja 1947 r. właściwa wojewódzka komisja do spraw upaństwowienia przedsiębiorstw wydała postanowienie o przedstawieniu Ministrowi Leśnictwa wniosku o wydanie orzeczenia o przejęciu przedsiębiorstwa (...) na własność państwa.

(postanowienie – k. 100)

Dnia 19 maja 1947 r. J. C. wniósł do właściwej wojewódzkiej komisji do spraw upaństwowienia przedsiębiorstw odwołanie, wnosząc o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez skreślenie przedsiębiorstwa z odpowiedniego wykazu przejmowanych przedsiębiorstw względnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

(odwołanie – k. 103 i n.)

Dnia 3 września 1948 r. Główna Komisja do spraw upaństwowienia przedsiębiorstw zmieniła zaskarżone postanowienie i skreśliła przedsiębiorstwo z wykazu przedsiębiorstw podlegających przejściu na własność państwa.

Dnia 25 stycznia 1949 r. Minister Leśnictwa wydał zarządzenie o wznowieniu postępowania w sprawie przejęcia przedsiębiorstwa na własność państwa.

W dniu 8 marca 1949 r. na polecenie Głównej Komisji do spraw upaństwowienia przedsiębiorstw biegły inż. S. H. wydał orzeczenie, w którym określił zdolność zatrudnienia w tartaku (...) na 53 pracowników.

Dnia 14 marca 1949 r. Główna Komisja do spraw upaństwowienia przedsiębiorstw, kierując się wyżej wymienioną opinią, przedstawiła Ministrowi Leśnictwa wniosek o wydanie orzeczenia o przejęciu przedsiębiorstwa na własność państwa.

(ustalenia poczynione w postępowaniu administracyjnym wskazane w uzasadnieniu decyzji częściowej – k. 23 i n.)

Dnia 29 września 1949 r. Minister Leśnictwa wydał orzeczenie nr 16 w porozumieniu z Przewodniczącym państwowej komisji planowania gospodarczego o przejęciu przedsiębiorstw na własność państwa. Orzeczeniem tym zostały przejęte z dniem ogłoszenia orzeczenia 3 przedsiębiorstwa wymienione w załączniku. Jednym z przejmowanych przedsiębiorstw było przedsiębiorstwo (...). Wskutek orzeczenia przedsiębiorstwo zostało przejęte na własność państwa w całości wraz z nieruchomością i ruchomym majątkiem i wszelkimi prawami.

(orzeczenie – k. 129)

Dnia 21 lutego 1959 r. Minister Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego wydał orzeczenie w sprawie zatwierdzenia protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa: Tartak (...) i (...), R. pow. O. – J. C.. Ustalił, że składniki objęte wskazanymi protokołami zdawczo-odbiorczymi stanowiące część przedsiębiorstwa (...) przeszły na własność Państwa za wyjątkiem wymienionych enumeratywnie w orzeczeniu nieruchomości oraz ruchomości. W orzeczeniu zawarto pouczenie, że orzeczenie jest prawomocne i ostateczne.

(orzeczenie – k. 133 i n.)

J. C. zmarł dnia 8 września 1967 r.

Na podstawie testamentu spadek nabyła w całości jego żona I. C..

(postanowienie Sądu Powiatowego w Obornikach z 11 września 1970 r. w sprawie o sygn. akt Ns 220/70 – k. 135)

I. C. zmarła dnia (...)

Na podstawie ustawy spadek po zmarłej nabyli:

- a) K. K. w 1/2 części;
- b) W. C. w 1/6 części;
- c) J. C. w 1/6 części;
- d) L. C. w 1/6 części.

(postanowienie Sadu Rejonowego Poznań-Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z dnia 6 maja 2009 r. w sprawie o sygn. akt I Ns 440/09 – k. 41)

J. C. zmarł dnia 16 sierpnia 2013 r.

Na podstawie testamentu spadek po zmarłym nabyła w całości jego żona K. C..

(akt poświadczenia dziedziczenia – k. 172)

K. K. zmarła dnia 14 października 2014 r.

Na podstawie ustawy spadek po zmarłej w udziałach po 1/2 nabyli:

- a) M. K. (2);
- b) M. K. (1).

(akt poświadczenia dziedziczenia – k. 286 i n.)

Decyzją częściową o numerze (...) (...) z dnia 7 lutego 2013 r. Minister Środowiska stwierdził, że orzeczenie nr 16 Ministra Leśnictwa z dnia 29 września 1949 r. o przejściu na własność Państwa przedsiębiorstwa Tartak (...) i (...), R., pow. O.-J. C.” oraz orzeczenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 lutego 1959 r. o zatwierdzeniu protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa Tartak (...) i (...), R., pow. O.-J. C., w części dotyczącej nieruchomości gruntowych:

- nieruchomości położonej w miejscowości R., oznaczonej obecnie działką ewidencyjną o numerze (...) o powierzchni 0,5084 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w O. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...),

- nieruchomości położonej w miejscowości R., oznaczonej obecnie działką ewidencyjną o numerze (...) o powierzchni 0,0130 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w O. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...),

- nieruchomości położonej w miejscowości R., oznaczonej obecnie działką ewidencyjną o numerze (...) o powierzchni 0,0055 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w O. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...),

- nieruchomości położonej w miejscowości R., oznaczonej obecnie działką ewidencyjną o numerach (...) o łącznej powierzchni 0,0050 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w O. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...),

zostały wydane z naruszeniem prawa.

(decyzja częściowa – k. 23 i n.)

Decyzją częściową z dnia 13 września 2013 r. numer (...) (...) Minister Środowiska stwierdził, że orzeczenie nr 16 Ministra Leśnictwa z dnia 29 września 1949 r. o przejściu na własność Państwa przedsiębiorstwa Tartak (...) i (...), R., pow. O. – J. C.” oraz orzeczenie Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 lutego 1959 r. o zatwierdzeniu protokołu zdawczo-odbiorczego przedsiębiorstwa Tartak (...) i (...), R., pow. O. – J. C., w części dotyczącej części nieruchomości gruntowej położonej w miejscowości R., oznaczonej obecnie działką ewidencyjną o numerze (...) o powierzchni 0,1131 ha, dla której Sąd Rejonowy w Szamotułach Zamiejskowy Wydział Ksiąg Wieczystych z siedzibą w O. prowadzi księgę wieczystą pod numerem (...) zostały wydane z naruszeniem prawa.

(decyzja – k. 35 i n.)

Według stanu z chwili przejścia na własność Skarbu Państwa, tj. na dzień 29 września 1949 r. z uwzględnieniem cen aktualnych na chwilę zamknięcia rozprawy, nieruchomości oznaczone jako:

a) działka o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni 0,5081 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...), zabudowana na dzień przejścia na własność Skarbu Państwa zespołem budynków wykorzystywanych w działalności produkcyjnej Przedsiębiorstwa Tartak (...) i (...), R., powiat O., J. C.”;

b) działka o numerze ewidencyjnym (...) o powierzchni 0,0130 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...), stanowiącej wąski pas gruntu łączący się z Tartakiem wzdłuż ulicy (...), nazwanej ówczesnie drogą do O.;

c) działka o nr ewidencyjnym 820/4 o łącznej powierzchni 0,0055 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...), stanowiącej wąski pas gruntu prostopadły do ulicy (...), w części zabudowanej budynkiem mieszkalno-biurowym, ówczesnie stanowiącej grunt przyległy do Tartaku;

miały ogólną wartość 739.000,00 zł.

Wartość rynkowa nieruchomości stanowiących działki o numerach ewidencyjnych (...) o łącznej powierzchni 0,0050 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...), stanowiącej dwa wąskie pasy gruntu zlokalizowane w rejonie ulicy II Armii Wojska Polskiego, przy budynku mieszkalnym nr (...) liczona według stanu z chwili jej przejścia na własność Skarbu Państwa, tj. na dzień 29 września 1949 r. z uwzględnieniem cen aktualnych na chwilę zamknięcia rozprawy,

miały ogólną wartość 3.800,00 zł.

Wartość rynkowa nieruchomości o nr ewidencyjnym działka (...), o powierzchni 0,1131 ha, dla której prowadzona jest księga wieczysta o nr (...), zabudowanej budynkiem mieszkalnym jednorodzinny oraz budynkiem gospodarczym,

liczona według stanu z chwili ich przejścia na własność Skarbu Państwa, tj. na dzień 29 września 1949 r. z uwzględnieniem cen aktualnych na chwilę zamknięcia rozprawy

miała wartość 432.000,00 zł.

(opinie biegłej – k. 204 i n. oraz k. 271 i n.)

Stan faktyczny był potwierdzony dokumentami, w szczególności składającymi się na akta właściwego postępowania administracyjnego. Następstwo prawne powodów po właścicielu odpowiedniego przedsiębiorstwa w odpowiednich udziałach została wykazana odpisami odpowiednich dokumentów urzędowych. Wycena nieruchomości została dokonana na podstawie opinii biegłego. Między chwilą sporządzenia opinii a chwilą zamknięcia rozprawy upłynął okres kilkunastu miesięcy, jednakże strony nie wykazały, aby w tym czasie nastąpiła zmiana cen, przyjętych za podstawę odpowiedniej wyceny. Z tej przyczyny Sąd uznał, że opinia zachowuje aktualność na chwilę zamknięcia rozprawy

W takim stanie dowodów, Sąd poczynił ustalenia faktyczne zgodnie z art. 244 i 278 w związku z art. 229 i 230 Kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.)

Sąd oddalił wniosek powodów o dopuszczenie oraz przeprowadzenie dowodu z przesłuchania stron (k.415), albowiem okoliczności które miały zostać wykazane („okoliczności wskazane w uzasadnieniu pozwu” - k. 8) wymagały odpowiedniego udokumentowania oraz opinii opartej na wiadomościach specjalnych, których nie mogły zastąpić zeznania powodów. Poza tym, okoliczności sprawy zostały dostatecznie wyjaśnione w rozumieniu art. 217 § 3 k.p.c.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Powództwo powodów o imionach i nazwiskach W. C., L. C. i K. C. podlega uwzględnieniu w całości co do dochodzonej należności głównej z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wydania wyroku.

W zakresie, w jakim powód o imieniu i nazwisku M. K. (1) cofnął pozew postępowanie podlegało ulega umorzeniu.

Popierane powództwo powoda o imieniu M. K. (1) podlega uwzględnieniu w części, tj. w zakresie kwoty 293.700,00 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wydania wyroku, zaś w pozostałym zakresie, stanowiącym różnicę pomiędzy dochodzoną sumą 300.200, a kwotą zasądzoną, powództwo podlega oddaleniu.

Zasadnym jest zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów o imionach i nazwiskach W. C., L. C. oraz K. C. wszelkich poniesionych przez nich kosztów postępowania w całości

Koszty procesu pomiędzy pozwanym a powodem o imieniu i nazwisku M. K. (1) podlegają wzajemnemu zniesieniu.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły niżej objaśnione przepisy.

Zgodnie z art. 5 ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw z dnia 17 czerwca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r. nr 162, poz. 1692), zwanej dalej ustawą, do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 420¹, art. 420² i art. 421 ustawy, o której mowa w art. 1 Kodeksu cywilnego (k.c.), oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 Kodeksu postępowania administracyjnego (k.p.a.), w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Zgodnie z art. 6 ustawy, weszła ona w życie 1 września 2004 r.

Zgodnie z art. 160 § 1 k.p.a., stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie.

Zgodnie z art. 160 § 2 k.p.a., do odszkodowania stosuje się przepisy prawa cywilnego, z wyłączeniem art. 418 k.c.

Zgodnie z art. 160 § 3 k.p.a., odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji; w tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności.

Zgodnie z art. 160 § 6 k.p.a. roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.c. albo decyzja, w której organ stwierdził, według art. 158 § 2 k.p.c., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.c.

Ponieważ przepisy art. 417 § 1 k.c. i 417¹ § 2 k.c. nie zawierają odrębnych unormowań w zakresie zasad dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, stosuje się ogólne normy ustalenia odszkodowania według art. 361 w zw. z art. 363 § 2 k.c. oraz przepisów związkowych (z wyłączeniem art. 418 k.c.), odpowiednio do wykładni przyjętej w praktyce orzeczniczej, kształtowanej poglądami Sądu Najwyższego.

Dnia 31 marca 2011 r. Sąd Najwyższy w pełnym składzie Izby Cywilnej (III CZP 112/10) podjął uchwałę, w której wskazał, że:

- 1) do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.;
- 2) jeżeli ostateczna wadliwa decyzja administracyjna została wydana przed dniem wejścia w życie Konstytucji, odszkodowanie przysługujące na podstawie art. 160 § 1 k.p.a. nie obejmuje korzyści utraconych wskutek jej wydania, choćby ich utrata nastąpiła po wejściu w życie Konstytucji.

Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym w uchwale, czynem niedozwolonym jest wydanie niezgodnego z prawem prawomocnego orzeczenia lub niezgodnej z prawem ostatecznej decyzji, zaś art. 160 k.p.a. ustanawiał samodzielną podstawę odpowiedzialności deliktowej za szkody związane z wydaniem naruszającej prawo ostatecznej decyzji. Decyzja taka, nawet gdy dotknięta wymienionymi w art. 156 § 1 k.p.a. wadami, uzasadniającymi jej nieważność, nie jest aktem pozornym, lecz istniejącym i funkcjonującym w obrocie prawnym. Decyzja korzysta z domniemania prawidłowości i ma moc obowiązującą dopóty, dopóki nie zostanie usunięta z obrotu prawnego w trybie i na zasadach określonych w k.p.a. Decyzja nadzorcza, zarówno stwierdzająca nieważność wadliwej decyzji, jak i wydanie jej z naruszeniem prawa ma moc wsteczną. W sprawie o odszkodowanie należy zatem na podstawie ostatecznej decyzji nadzorczej przyjąć, że będąca jej przedmiotem decyzja była aktem bezprawnym, a więc stanowiła czyn niedozwolony rodzący obowiązek odszkodowawczy. Przesłanką takiej odpowiedzialności, zarówno według art. 160 k.p.a., jak i art. 417¹ § 2 k.c., jest wyrządzenie szkody decyzją naruszającą prawo, natomiast decyzja nadzorcza jest wynikiem zgodnego z prawem postępowania zmierzającego do usunięcia naruszeń prawa (uchwała pełnego składu Izby Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 r., III CZP 112/10).

Stwierdzenie przez uprawniony organ administracyjny nieważności decyzji administracyjnej wiąże sąd w zakresie wypełnienia podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, przewidzianej w art. 160 k.p.a., ale nie przesądza o istnieniu pozostałych przesłanek tej odpowiedzialności wynikających z kodeksu cywilnego, w tym także o wystąpieniu normalnego związku przyczynowego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2011 r., I CSK 512/09).

Ustalając wysokość odszkodowania z tytułu czynu niedozwolonego wyrządzającego szkodę kilkadziesiąt lat temu, celowe jest stosowanie w odpowiednim zakresie art. 322 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem, jeżeli w sprawie o naprawienie szkody sąd uzna, że ściśle udowodnienie wysokości żądania jest niemożliwe lub nader utrudnione, może w wyroku zasądzić odpowiednią sumę według swej oceny, opartej na rozważeniu wszystkich okoliczności sprawy.

Przesłankami odpowiedzialności Skarbu Państwa w świetle powyższych przepisów są zatem:

- a) wydanie ostatecznej decyzji z naruszeniem prawa;
- b) wydanie decyzji nadzorczej, stwierdzającej wydanie decyzji z naruszeniem prawa;
- c) szkoda rzeczywista (strata);
- d) związek przyczynowy między decyzją, wydaną z naruszeniem prawa, a szkodą (stratą).

Zarzuty pozwanego co do nieudowodnienia roszczenia przez powodów w zakresie były zasadne jedynie co do części roszczenia dochodzonego przez powoda o imieniu i nazwisku M. K. (1). Brak natomiast racjonalnych przesłanek do podważania następstwa prawnego powodów w zakresie odpowiednich roszczeń odszkodowawczych, jak również do podważania wyceny utraconego majątku (spadku) na podstawie odpowiedniej opinii przy zastosowaniu art. 322 k.p.c.

Między stronami nie było sporu co do tego, że doszło do upaństwowienia zorganizowanej części majątku, stanowiącego przedsiębiorstwo w obecnym rozumieniu art. 55¹ k.c. Na własność Skarbu Państwa przeszły wszelkie składniki tego przedsiębiorstwa, czyli zarówno nieruchomości i rzeczy ruchome, jak również inne związane z tym prawa majątkowe, wynikające z prowadzenia odpowiedniej działalności.

Biegły dokonał wyceny majątku, tj. nieruchomości, które wchodziły w skład upaństwowionego przedsiębiorstwa. Zmiany oznaczeń geodezyjnych działek, jak też wyłączenia spod upaństwowienia przedmiotów osobistych, czy nawet niektórych pomieszczeń, nie mają w takich wypadkach zasadniczego znaczenia i nie podważają poprawności wyceny straty poniesionej przez to, że przedsiębiorstwo jako całość zostało utracone przez poprzednika prawnego powodów, a zasadniczym składnikiem tego przedsiębiorstwa były grunty, na których urządzono odpowiedni zakład.

Przedmiotem badań dokonanych przez biegłego był stan sprzed kilkudziesięciu lat. W takim stanie, nawet przy założeniu, że w aktach odpowiedniego postępowania administracyjnego rzetelnie opisano składniki przedsiębiorstwa, niemożliwe jest ściśle ustalenie ówczesnego stanu jakościowego odpowiednich rzeczy. Tym samym, ściśle udowodnienie roszczenia opartego na rozmiarze szkody napotyka na ograniczenia przewidziane w art. 322 k.p.c. Opinia biegłego została w tych warunkach oceniona jako szacunek rozmiaru szkody miarodajny dla ustalenia podstawy faktycznej odpowiednich roszczeń odszkodowanych.

Nieskuteczny był podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powoda o imieniu i nazwisku M. K. (1).

Odpowiednie roszczenia przedawniają się z upływem lat 3 od wydania odpowiedniej decyzji nadzorczej, zgodnie z art. 160 § 6 k.p.a.

W niniejszej sprawie zostały wydane dwie częściowe decyzje nadzorcze. Pierwsza z nich została odebrana w dniu 14 lutego 2013 r. (k. 404) przez poprzednika powoda o imieniu i nazwisku M. K. (1). Trzyletni termin liczony od tej daty upłynął w dniu 14 lutego 2016 r., czyli około dwa miesiące przed złożeniem pozwu przez tego powoda. Natomiast trzyletni termin liczony od daty wydania drugiej z tych decyzji upływał już po złożeniu pozwu.

Rygorystyczne zastosowanie przywołanych przepisów o terminie przedawnienia roszczenia prowadziłyby do społecznie nieakceptowalnej sytuacji, w której roszczenie odszkodowane jednej osoby, oparte na jednej podstawie faktycznej, ulegałoby rozczłonkowaniu wskutek rozwleczenia w czasie odpowiednich decyzji nadzorczych, wskutek czego część roszczenia ulegałaby przedawnieniu, a część nie, pomimo że obie decyzje zostały wydane w odstępie kilku miesięcy.

Nawet gdyby przyjąć, że bieg terminu przedawnienia całego roszczenia należy liczyć wyłącznie od daty pierwszej z decyzji, podnoszenie przez pozwanego zarzutu przedawnienia w takich okolicznościach stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c., gdyż udzielenie ochrony działaniu pozwanego prowadziłyby do skutków sprzecznych z zasadami współżycia społecznego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że przyjęcie sprzeczności zarzutu przedawnienia z zasadami współzycia społecznego należy do kategorii ocennych i wobec tego może mieć miejsce jedynie wyjątkowo. Sąd powinien ocenić, czy okoliczności w rozstrzyganej sprawie dają podstawę do usprawiedliwienia opóźnienia w dochodzeniu spornego roszczenia, które to opóźnienie nie jawi się też jako nadmierne. Znaczenie ma również charakter dochodzonego roszczenia, a także to, czy w okresie biegu przedawnienia istniała z uwagi na niejasność stanu prawnego określona, ukształtowana praktyka rozstrzygania tego rodzaju roszczeń przez organy stosujące prawo (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2016 r., IV CSK 367/15).

Za dokonaną przez Sąd oceną przemawiają następujące okoliczności.

Pozew powoda o imieniu M. K. (1) został złożony po niewielu tygodniach od upływu okresu przedawnienia, liczonego jako okres 3 lat od daty doręczenia pierwszej z decyzji nadzorczych.

Za sprzeczną z zasadami współzycia społecznego należy uznać sytuację, gdy Skarb Państwa bezprawnie wyzuwa osobę fizyczną z majątku, działając w ramach nadużycia władzy publicznej (imperium), a następnie odmawia dobrowolnej wypłaty odszkodowania pomimo przyznania bezprawia, a gdy uprawniony występuje na drogę sądową, podnosi zarzut przedawnienia, pomimo nieistotnego uchybienia terminu, w jakim złożony pozew skutecznie przerwałby bieg przedawnienia.

Z tych wszystkich względów nieskuteczne były zarzuty pozwanego, celujące w oddalenie powództwa.

W ustalonym stanie faktycznym powodowie wykazali wszystkie przesłanki pociągnięcia pozwanego do odpowiedzialności odszkodowawczej. Niewątpliwie istnieje związek przyczynowy pomiędzy decyzją wydaną z naruszeniem prawa, a stratą powodów, gdyż są oni następcami osoby, której majątek został uszczuplony.

Rozmiar straty poprzednika prawnego powodów został określony na podstawie wyceny odpowiednich nieruchomości na sumę 1.174.800 zł.

Sąd przyznał powodom stosowne odszkodowania w stosunku odpowiednim do udziału każdego z nich w spadku po J. C..

Na tej zasadzie powodowie o imionach i nazwiskach W. C., L. C. oraz K. C. przysługuje odszkodowanie w kwotach po 195.800,00 zł, odpowiadające wycenie 1/6 części straconego majątku. Natomiast powodowi o imieniu i nazwisku M. K. (1) przysługuje odszkodowanie w kwocie 293.700,00 zł, odpowiadające wycenie 1/4 części straconego majątku.

Sąd przyznał stosowne odszkodowania wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wyrokowania na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.

W toku postępowania administracyjnego nie zostało rozstrzygnięte zagadnienie odpowiedzialności majątkowej pozwanego względem powodów za upaństwowienie odpowiedniego majątku, w szczególności nie ustalono zakresu tej odpowiedzialności oraz wymiaru odpowiedniego odszkodowania z tego tytułu.

W ocenie Sądu powodom nie przysługuje roszczenie o zapłatę odsetek za opóźnienie od przyznanego przez Sąd odszkodowania za okres poprzedzający wydanie wyroku w sprawie. Podstawą dokonanego przez Sąd ustalenia rozmiaru szkody oraz zasądzenia odpowiedniego odszkodowania była wartość odpowiedniego majątku. Jednakże Sąd nie ustalał tej wartości ani według cen z chwili wyrządzenia szkody. Zgodnie z art. 363 § 2 k.c., rozmiar szkody został ustalony według cen z chwili przyznawania odszkodowania. Oznacza to, że zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c., Sąd uwzględnił stan rzeczy na chwilę zamknięcia rozprawy, poprzedzającej wydanie wyroku. Z chwilą wydania wyroku została zatem przesądzona zarówno kwestia odpowiedzialności pozwanego względem powodów, jak również została przyznana odpowiednia suma tytułem odszkodowania.

Chwila ustalenia odszkodowania ma istotne znaczenie dla oceny wymagalności zasądzanego świadczenia. W ustalonym stanie faktycznym, brak podstaw prawnych do uznania, aby pozwany już w chwili wszczęcia postępowania

opóźniał się względem powodów ze spełnieniem świadczenia pieniężnego w rozumieniu art. 481 § 1 k.c. Opóźnienie w rozumieniu tego przepisu występuje dopiero od daty wydania wyroku.

Na podstawie art. 108 zdanie pierwsze k.p.c. Sąd rozstrzygnął o kosztach procesu mając na uwadze, że roszczenie powodów W. C., L. C. oraz K. C. zostało uwzględnione w całości, zaś roszczenie powoda M. K. (1) zostało uwzględnione jedynie w części, zaś w pozostałej części, zostało odpowiednio cofnięte oraz oddalone.

W takim stanie Sąd zasądził od pozwanego zwrot kosztów procesu na rzecz wygranych powodów o imionach i nazwiskach W. C., L. C. oraz K. C. na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. Na zasądzoną z tego tytułu kwotę 40.470,21 zł złożyły się następujące wydatki i koszty:

- f) kwota 15.000,00 zł tytułem zwrotu kosztów uiszczonej opłaty od pozwu (k. 4);
- g) kwota 14.370,00 zł tytułem zwrotu kosztów uiszczonej opłaty od rozszerzonego pozwu (k. 209, 309 oraz 317);
- h) kwota 3.849,21 zł tytułem zwrotu kosztów uiszczonych przez powodów zaliczek na koszty postępowania dowodowego (k. 185, 188 oraz 283);
- i) kwota 7.200,00 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
- j) kwota 51,00 zł tytułem zwrotu opłaty skarbowej złożonych pełnomocnictw procesowych (k. 22, 50 oraz 51).

Kwota zasądzona tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego została określona na podstawie właściwego rozporządzenia wykonawczego do ustawy – Prawo o adwokaturze, obowiązującego w chwili wszczęcia postępowania, stosowanego w sprawie zgodnie z przepisami przejściowymi.

Na podstawie art. 100 zdanie pierwsze k.p.c. Sąd orzekł o zniesieniu kosztów postępowania pomiędzy pozwanym a powodem o imieniu i nazwisku M. K. (1).

Z tych przyczyn i na podstawie przywołanych przepisów Sąd orzekł jak w sentencji.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć:

- a) na podstawie art. 133 § 3 k.p.c. pełnomocnikowi powoda M. K. (1) (k. 417) jednakże pod adresem powoda, gdyż pełnomocnik nie wskazał innego adresu
- b) pozwanemu – organowi reprezentującemu, tj. Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej

SSR (del.) Robert Masznicz